

מבקר חופשי



וגם מארח.

בלוג (בעיקר) לביקורות ספרות. מההווה ומהעבר.

על ניצן וייסמן

ארבעה סיפורים מאוגדים בספר הביכורים של ניצן וייסמן (יליד 1956). שלושת הראשונים מסופרים בגוף שלישי והרביעי בגוף ראשון. בסיפור הראשון אנחנו פוגשים את ד"ר אלכסנדר יפה, מרצה לפילוסופיה בעל הישגים אקדמאים בינוניים, בחדרו שבמרומי מגדל אוניברסיטת חיפה. היום הוא 22 בדצמבר, "יום ההיפוך החורפי", וד"ר יפה מקבל מכתב דחייה נוסף מכתב עת מדעי. בד בבד עם מצוקות ההווה נזכר ד"ר יפה ביום חורף אחר, 31 שנה קודם לכן, כשאלמו ניצולת השואה קפצה אל מותה. בסיפור השני חורחה, עולה ישן מקולומביה שחי בישראל אולם בילה תקופה משמעותית במנזר זו ביפן, נוסע לקולומביה לבקר בפעם האחרונה את אמו הגוססת. חורחה מנצל את הנסיעה לאיתור המקום בו, עשרות שנים קודם לכן, בטיוול משפחתי לכבוד בר המצווה שלו, מצאה אחותו הקטנה את מותה הפתאומי. בסיפור השלישי אנחנו מתלווים אל עורך הדין בועז כצמן בלילה חיפאי של נדודי שינה. לאחר הלילה הזה מגיע בוקר שבו כצמן אינו מסוגל לחזור לתלם עבודתו המייגעת ולוקח לעצמו יום חופש בים. בסיפור הרביעי דוקטור עידן תירוש, רופא שהפך לזום רפואי, מספר לנו על פגישותיו התכופות עם המשקיעים האיטלקים של הפרוייקט לציוד רפואי שהוא המנכ"ל שלו. הפרוייקט נקלע לקשיים, ה-Exit מתמהמה, והאיטלקים מסיטים בנימוס את ד"ר תירוש מהנהגת הפרוייקט. ביום הפגישה הרת הגורל הזו, נפגש תירוש במקרה באהובת נעוריו, מהתקופה שעוד לא היה איש עסקים אלא נער טרוצקיסט, והם, 27 שנה אחרי פגישתם האחרונה, יושבים לאכול ביחד במסעדה רומאית. אלה הפרטים היבשים; הפרטים היבשים שבועדי לא מעבירים את התחושה שבקריאת "על גבול יערות הרוזמרין". ומה נאמר, אם כן, על חוויית הקריאה? קראתי את הקובץ הלא ארוך הזה ופשוט לא ידעתי את נפשי. לשני סוגי ספרים שמור מקום של כבוד מיוחד: ספרים שמגרים לצחוק וספרים שמביאים לבכי. והספר הזה מביא את הקורא בו לסף הבכי ואף מעבר לו. אבל לא ידעתי את נפשי לא רק מפני סגולתו זו יקרת-המציאות. לא ידעתי את נפשי גם ממבוכה. כי מה בסך הכל יש פה, לכאורה? מבחינת הסגנון: כתיבה ישירה ולא מתחכמת, מעודנת ומלוטשת אך בהחלט לא וירטואוזית. מבחינת העלילה: תיאור של כמה רגעי חיים, טעונים אמנם, אך פשוטים, שכיחים, לא רבי תהפוכות, או להפך: רבי תהפוכות מדי, זימוני מקרים מלודרמטיים לכאורה. הספר גם "קל" לניתוח. ארבעה גברים, סביב שנות הארבעים לחייהם, אנשי משפחה, שחווים רגע משבר: כישלון מקצועי (שני סיפורים), סדק קיומי שנובע מנדודי שינה (סיפור אחד), גסיסת הורה (סיפור אחד). רגעים ארוכים הגברים שבסיפורים שרויים לבד עם עצמם, עם בחינת-חייהם. שלושה מהסיפורים מקשרים בין המשבר בהווה למשבר בעבר (אהבת נעורים נכזבת, מות אחות, התאבדות אם). שלושה מהסיפורים מנצלים את המשבר המקצועי לבחינה ביקורתית ומעודנת של המרוץ הקרייריסטי, והסיפור הנוסף, הרביעי, מרמז על הזווית הבודדהיסטית שממנה נעשית הביקורת הזו. איך מהרהר ד"ר יפה בסיפור הראשון: "מעניין איך היה בולי (א.ב. יהושע-א.ג.), או מישהו כמוהו (...) הופך את חייו שלו, אליק, לסיפור: חיפה של שנות הששים (...). משפחה קטנה שיש רבות מסוגה. הורים ניצולי שואה, הרבה שתיקות קטנות שמצטרפות לשתיקה גדולה, ילד בן תשע שאמו מתאבדת. חומר טוב, בעיקרון (...) עכשי

העלילה מקבלת אופי של סרט טורקי" (עמ' 18). האירוניה העצמית של יפה ושל הסופר ברורה: "חומר טוב, בעיקרון", אבל קצת "סרט טורקי".

אז מדוע הם כל כך חזקים הסיפורים הפשוטים למדי הללו? ניתן לענות שאיכות ספרותית, כמו אלהים, נמצאת בפרטים הקטנים. למשל, בקשר המעודן שנוצר בסיפור הראשון בין תהפוכות חייו של ד"ר יפה ל"יום ההיפוך החורפיי" ולתנועת הזמן. או באופן המפתיע ובעיקר הלא מיסיונרי בו חורחה מתאר את התנסויותיו במקדש הזן ביפן (כשהגורו מתגלה כליצן ערמומי: "תאמר לי בבקשה, מה גורם לך לחשוב שהעצמי הזה שאתה מדבר עליו, זה שלא הצלחת להיחלץ ממנו אצלך בבית, מחכה לך דווקא אצלי, שתיחלץ ממנו?" – עמ' 59). או ברגעים המצמרר בו חורחה האתיאיסט מטלפן לרב הקולומביאני ומבקש ממנו שיכתוב לו את תפילת "אל מלא רחמים", שברצונו לאומרה באתר המוות של אחותו, מלון דרכים נידח בקולומביה. או בסצינה הקומית אך המרגשת בו שולח עורך הדין כצמון, שרוצה להיותר לבדו, את כלבו הנאמן במונית בחזרה לביתו. או בצורה האמינה בו מתאר ד"ר תירוש את עולם העסקים המעונב והחלקלק שסגר עליו פתאום בנימוס אך בתקיפות ("זוהי אפוא התוכנית... הם ישאירו לי את החדר היפה במפעל בהר חוצבים ואת המשכורת ואת המשכורת ואת הרכב, אבל בשקט בשקט יתחילו לחפש מנכ"ל חדש. בינתיים יעניקו לי תואר של נשיא או משהו דומה, ובאחת מישיבות הדירקטוריון בעוד כמה חודשים ... תתקבל ההתפטרות שלי ללא כל התנגדות" – עמ' 136). או בתיאור החזק של הסיבה בגללה זנח תירוש את אמונת נעוריו הטרוצקיסטית בעקבות שירותו בצבא ("ראיתי אז איך הם מעדיפים להשתקע איש איש בענייניו הפעוטים... מי מגיע בזמן לשמירה... וככל שהתחכתי בהם, כן התמעט רצוני להקדיש למענם את חיי. הרגשתי שההמוניות, כל המוניות שהיא, דוחה אותי" – עמ' 160; הסבר שעליו עונה אהובת נעוריו שפגש לפתע: "בקיצור, נפגשת עם החיים"). או בקרבת הנפש המרטיטה שמתגלה בין חורחה לאחותו בשיחה בה היא מבקשת שיספר לה מדוע נמלט ליפן ("אתה יודע עד כמה אני דואגת לאחי הקטן. הוא הביט בה מהצד. 'אז מה אם אתה כזה גבוה', אמרה, 'ונולדת שלוש שנים לפני' – עמ' 54).

"כשאני בא לשאול את עצמי מהו סוד קסמה של כתיבה זו אינני יכול שלא להשיב במילותיו של הפילוסוף פלוטינוס: החשוב ביותר", סיים בראשית שנות הששים נתן זך משה מפורסמת-לשעתה על ברנר.

בלי, חלילה, להשוות, הרושם העז של יצירתו של וייסמן – העוסקת באובדן אהובים וזהות אישית-מקצועית, וההיחלצות הפרטית והמינורית מאד אך גם ההרואית מהאובדנים הללו - נובע מכך בדיוק: מעיסוק בחשוב ביותר.

פורסם ב 13 באפריל 2008 08:52 במדור ביקורות ספרות - מעריב | 0 תגובות

אפשרויות (הסבר): משלוח בדואר | טרזקב | דליש | שווה קריאה

הוספת תגובה

התגובות מתפרסמות על דעת ובאחריות כותביהן בלבד.

אפשר למצוא עוד רשימות בארכיון, או לחזור לראש העמוד.

כל הזכויות שמורות לאריק גלסנר.

אתר זה מתארח ברשימות, אוסף אתרים אישיים המבוסס על מערכת ניהול התוכן קונטקסט מבית קונספציה, ומשתמש במנגנון הרישום של המערכת (כניסה | ניתוק). צוות אתר רשימות איננו אחראי בצורה כלשהי לתכנים המתפרסמים באתר זה. לצפייה באתרים אחרים ולמידע נוסף, הכנסו לרשימות. אכסנת רשימות בחסות חברת SweetHome.co.il